

ACEMHÖYÜK KAZILARI

Nimet ÖZGÜÇ

Acemhöyük Niğde iline bağlı Aksaray ilçesinin 18 kilometre kuzeybatısında, Ankara'nın 200 Kilometre güneyinde, Yeşilova bucağının yanındadır. Ankara - Adana yolundan, Koçaş Devlet Üretim Çiftliği üzerinden gidildiği takdirde, çiftliğe mesafesi altı Kilometredir. Köy, höyüğün güney ve güneybatısını çevirmiş, bir kısmı da eski şehrin üzerine kurulmuştur.

Höyüğün köy tarafından işgal edilmiyen elips bir şekle sahip kısmının doğu - batı istikametindeki uzunluğu 700, kuzey - güney istikametindeki genişliği 600, yüksekliği 20 metredir. Eski şehrin Meleniz Irmağına kadar genişlediği yer yüzünde yapılan araştırmalardan ve ev temeli, kuyu kazılırken çıkarılan eserlerden anlaşılmaktadır.

Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü ile Ankara Üniversitesi adına yürütülen kazılar, Höyüğün iskân edilmiş kısımlarında, daha ziyade, merkezinde, kuzeydoğusunda ve Sarıkaya denilen en yüksek kısmında (Sitadelde) yürütülmektedir. Bu araştırmalara göre, Tepenin merkez ve kuzey kısmının Eski Hitit Devrinde sonra iskân edilmediği, buna karşılık Sarıkaya ve civarının Helenistik ve Roma Devrinde de meskûn olduğu anlaşılmaktadır. Sarıkayanın kazı yaptığımız kısmı köylüler tarafından çekilen toprak sebebiyle Hitit katlarına kadar tesviye edilmiştir. Buna göre, iç ocakda da aynı tabakaların varlığı anlaşılmıştır.

Merkez ve kuzey çukurundaki en geç çukurundaki en geç tabaka çok tahribe maruz kalmışsa da, ele geçirilen bullerler, taş döşeli tabanlar, furun tabanları ve bunlara bağlı seramik bir mimarlık katı-

nın varlığını, iyice, belli etmektedir. Höyüğün **ikinci yapı katı**, kerpiç duvarları iyi korunmuş ve tepenin her tarafını kapladığı anlaşılan bir genişliktedir. Bu kat yapıları, şiddetli bir yangın geçirmiş olan üçüncü kat evlerinin hemen üstüne kurulmuş, ve bazı kısımlarda da onun duvarlarından faydalanılmıştır. Yuvarlak olarak inşa edilen büyük anbarlar, bu katın yapı özellikleri arasındadır. Evlerin temellerinde taş çok az kullanılmıştır. Bu kata ait olan kurşun figürinler, gaga ağızlı testiler, kantaroslar, Kaniş Karumunun Ib katında bulunanların tipindedir. Kültepe'nin I-b devrinde, Niğde ve çevresinin Kayseri bölgesiyle sıkı münasebetler kurmuş olduğunu anlıyoruz.

III. Kat büyük bir yangın geçirmiş olub, höyüğün her tarafını kaplamıştır. Bu katta çok odalı geniş evlere tesadüf edilmiştir. Bilhassa kuzeydoğu çukurunda bulunan evlerin kilerleri, mutfakları ortalarında dört köşeli bir ateş yeri bulunan odaları açığa çıkarılmıştır. Geniş mutfakların ortasında portatif ocağın bulunduğu dört köşeli bir yükseklik vardır. Mutfak eşyasının bir kısmı bu bankın üstünde, bir kısmı da etrafında ele geçirilmiştir. Evlerin kilerlerinde iri küpler bulunmuştur. Çanak - çömleğin en önemli şekillerini, gaga ağızlı testiler, maşrapalar, çift kulpu, ağızları böbrek şeklinde kaplar, çift kulplu, yivli - yivsiz çeşitli bardaklar, hayvan biçimli vazo parçaları, gövdesi yivli, kulbu hayvan gövdesi biçiminde olan gaga ağızlı testi ve çift gaga ağızlı testiler temsil etmektedir.

Silindir mühürler arasında Eski Babil üslubunda ve Yerli üslubda olanları

vardır. Ayrıca hendesi süslü madeni mühürler de bulunmuştur. Bu katta ağırşak bol miktarda bulunmuşsa da, ağırlıklara pek nadir raslanmaktadır.

Sarıkaya'da büyük bir yangın geçiren ve odalarından birinin tabanı tuğla döşeli binanın tahribi sırasında yerinden atılmış bir banyo kabının iri parçaları bulundu. Bunlar üzerinde mızrakla avlanan avcı, balık ve kuş resimleriyle, çeşitli geometrik motifler vardır. Bunlar, bu devrin sanatı bakımından çok ilgi çekici örneklerdir. Aynı binaya bağlı olarak ele geçirilen bulle'ler üzerindeki tanrı tasvirleri, Anadolu grubuna giren mühürlerden öğrendiklerimize yenilikler katmaktadır.

IV. yapı katının boyalı ve tek renkli seramiği, daha eski katta görülenlerin devamıdır. Çanak - çömleği arasında kırmızı, gri astarlı ve kertikli olanları vardır. Aynı katta, az miktarda da olsa, III. Alishar seramiğinin kullanıldığı görülmektedir. IV. Katta çarkta ve elde yapılmış seramik yan - yana görülmektedir. Bu yapı

katının, Kaniş Karumu'nun IV. katının paraleli olduğunu düşünüyoruz.

Acemhöyük'de eriştiğimiz en eski yapı katını **V. kat** temsil etmektedir. Bu katta elde ve çarkta yapılmış seramik bir arada bulunmaktadır. Yalnız, III. Alishar tipi seramiğin ortadan kalktığı ve «Alishar'da İntermediate seramik» adı verilen, fakat en bol ve en çeşitli örneklerinin Kültepe'de bulunduğunu bildiğimiz, Eski Tunç Devrinin son safhasına ait boyalı bir seramik nev'i ortaya çıkmaktadır. Bunların yanında, elde yapılmış kırmızı astarlı, parlak perdahlı seramik nev'i ile, aynı tekniğe göre yapılmış çift kulplu bardaklar da (depas) kullanılmaktadır. Sonuncu tabakanın bu durumu, Kültepe'de tesbit olunan neticelere uymaktadır. Böylece, Acemhöyük'deki yapı katlarıyla, Kültepe ve Kaniş Karumu'nun yapı katları arasındaki paralelliği tayin etmek mümkün olmuştur. Bununla beraber, seramik ve mimarlık eserleri bakımından, Acemhöyüğün Kültepe'de ayrılan, kendine has mahalli özellikleri mevcuttur.